

2018. decemberi mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

1. – Rádiózás napja

Annak emlékére, hogy 1925-ben e napon kezdődött hazánkban a rendszeres rádiós műsorsugárzás az 546 méteres középhullámon. Az adóállomás Budapest néven jelentkezett és Demény Károly államtitkár, a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója magyar, francia valamint angol nyelven szólt a hallgatókhoz.

1. – 125 éves a KöMaL

A Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok (KöMaL) nagy hagyománnyal rendelkező, a középiskolai matematikai, fizika és számítástechnikai feladatmegoldást támogató lap. Arany Dániel matematikatanár 1893. december 1-én alapította a Középiskolai Matematikai Lapokat, ami 1914-ig jelent meg. Az első világháború idején a lap kiadása szünetelt. A matematikai folyóiratot 1925-től 1938-ig Faragó Andor adta ki. 1947-ben Soós Paula és Surányi János indította újra a kiadást Szegeden "Szegedi Ívek" címen és a lapok szerkesztőiként is közreműködtek. 1959-től indult a Fizika rovat. Számítástechnikai feladatok már 1981 és 1987 között megjelentek a lapban, a jelenlegi rovat azonban csak 2001-től indult.

2. - 160 éves a szegedi vasúti híd

1852-ben született döntés arról, hogy a Pest-Temesvár vasútvonal Szegednél keresztezze a Tiszát, így a szegedi vasúti híd a Szeged-Temesvár vasútvonala részeként 1857-1858. között épült. A szerkezetet a francia Ernest Cezanne tervezte, aki a megbízatás idején mindössze 27 éves volt. Az eredeti tervek szerint az átkelőhelynek igen jelentős teherforgalmat kellett volna lebonyolítania, ezért a hídon két vágány számára elegendő hely volt. Az építkezésen a korszak legkorszerűbb építőipari technológiáit alkalmazták. A híd cölöpözését 1857. március 1-én kezdték. A folyamat közepén felállított pillércsövekben túlnyomást hoztak létre. A csövek belsejében dolgozó munkások kézi erővel ásták egyre mélyebbre a pilléreket. A pillércsöveket belülről csavarozással erősítették egymáshoz, majd betonnal töltötték ki őket. Egy pillér két csőből állt. Míg a korszak hídjainak többsége a vasútépítés rohamtempójának megfelelően fából épült, addig a szegedi híd kovácsoltvas elemekből. A Franciaországból a helyszínre szállított bonyolult vasszerkezetet magyar munkások rakták össze a francia tervezőmérnök vezetésével. Először e hídnál alkalmazták a szerkezet egyes elemeit egymáshoz rögzítő vasszegeceket. A híd az 1855-ben mért legmagasabb vízszint fölött 8 méterrel ívelt át, hogy a magasabb hajók árvíz idején is átkelhessenek alatta. A szerkezet próbaterhelésére 30 mozdony érkezett a Tiszához, majd ennek eredményeként 1858. december 2-án átadták a forgalomnak Szegeden a Tisza első állandó vasúti hídját.

2. – Emberiség második tűzgyújtása

Enrico Fermi, Szilárd Leó és Wigner Jenő irányítása mellett 1942-ben e napon Chicagóban titkos körülmények között, egy stadion lelátója alatti térben megvalósult az „atom-máglya”, az emberiség 2. tűzgyújtása: - a világon először sikerült a mérnök-tudósoknak a szabályozott nukleáris láncreakció beindítása és önfenntartása. Az atom-reaktor szabadalmát Enrico Fermi és Szilárd Leó kapta meg.

4. – 200 éve született Herrich Károly mérnök

Makón született Herrich Károly (1818-1888) vízépítő mérnök, a Tisza-szabályozás felügyelője. Tanulmányait Pozsonyban és a pesti Mérnöki Intézetben végezte 1841-ben. Előbb, mint uradalmi mérnök a Tiszántúlon dolgozott, majd 1847-től a Tisza-szabályozásnál a felső-tiszai szakasz osztálymérnöke volt. A szabadságharc után 1850-től a Tisza-szabályozási bizottmány főmérnöke, 1857-től a központi felügyelőség ideiglenes főnöke lett, 1863-ban több tervváltozatot dolgozott ki a tiszai-körösi öntöző- és hajózási csatornára, 1867-ben mint minisztérium osztálytanácsos, majd 1869-től a Tisza-szabályozás központi bizottságánál mint műszaki tanácsos vitt vezető szerepet a Tisza-szabályozásban; újjászervezte a Tiszavölgyi Társulatot. Az elért eredmények azonban nem voltak elegendők az 1879-i szegedi árvíz-katasztrófa elhárítására. 1879-ben nyugdíjazását kérte. Tekintélyes irodalmi tevékenysége magas szakmai felkészültségről tanúskodik. Első volt hazánkban, aki a mezőgazdasági vízgazdálkodást szervezte.

6. – Gazdaságfejlesztési konferencia

Az Iparfejlesztési Közalapítvány (IFKA) az „Ipar 4.0 és digitalizáció” mottóval Budapesten, a Benczúr Hotelben rendezte a 12. gazdaságfejlesztési konferenciáját, ahol súlyponti téma lesz az Ipar 4.0, és a résztvevők megismerkedhetnek több ígéretes kezdeményezéssel, tanulásra érdemes jó gyakorlattal. Érdemes lesz figyelni a „Gyors növekedésű vállalkozások” (HGC) közép-európai összehasonlítására, de a stratégiai partnerkapcsolataink menedzselése is „megér egy misét”. Az általános adatvédelmi rendelet (GDPR) bevezetési tapasztalatai is hasznos információkkal szolgálnak. Információ: www.ifka.hu

6. – 140 éve született Révész Arnold István mérnök

Pápán született Révész Arnold István (1878-1963) mérnök. Pápa város mérnökeként megteremtette a város gravitációs rendszerű vízvezetékét. A Tanácsköztársaság idején Nyisztor György mellett megszervezte a Duna – Tisza-csatorna tervezőirodáját. A Tanácsköztársaság bukása után külföldre távozott. Visszatérése után a Just izzólámpagyár igazgatója lett. Tanácsadó mérnökként, 1950-től az Ipari és Mezőgazdasági Tervező Vállalat (IPARTERV) irányító tervezőjeként működött. Kezdeményezője, majd haláláig elnöke volt a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége kötelékébe tartozó Arany- és Gyémánt-okleveles Mérnökök Körének.

7. – Polgári repülés napja

A Nemzetközi Polgári Repülésügyi Szervezet (International Civil Aviation Organization - ICAO) koordinációja mellett e napon tartják a polgári repülés nemzetközi napját. Célja, hogy felhívják a figyelmet a nemzetközi polgári repülés fontosságára az országok társadalmi és gazdasági fejlődésében. Bővebb információ: <http://www.icao.org>

8. – 180 éve született Pekár Imre mérnök

Rozsnyón született Pekár Imre (1838-1923) gépészmérnök, feltaláló, malom-technológus, közgazdasági író és akadémikus. A nevéből származó “pekározás”, “pekározik”, “pekárdeszka”, stb. fogalmak számos nyelvben megtalálhatók: az angolban Pekár test; a franciában: essai Pekár; a németben: pekarisieren; az oroszban: pribor Pekara. A szabadalmával szerzett hírnévnek köszönhetően, hogy 1878-ban a párizsi világkiállítás zsűrijének tagjai közé választották.

8. - 120 éve született Rédey István mérnök

Újpesten született Rédey István (1898-1968) mérnök, ezredes, geodéta, egyetemi tanár. Geodéziai és szakoktatói feladatai mellett elméleti felsőgeodéziai és szakirodalmi tevékenységet is folytatott. Összeállította a fotogrammetriai terminológiát és szakszótárt, valamint az angol-magyar geodéziai szakszótár tervezetét.

10. – 30 éves a Kós Károly Egyesülés

1988-ban e napon Kaposvárott megalakult a Kós Károly Egyesülés (KKE). A KKE alapításának közvetlen előzményei évtizedekre nyúlnak vissza. Előzménynek tekinthető a századforduló és századelő magyarországi és közép-európai szellemi - építészeti - társadalmi mozgalmainak egy része - szecesszió, antropozófia, Fiatalok építészcsoporthoz, gödöllői művésztelep, Lechner Ödön - egészen a múlt századig, a XX. sz. folyamán ezek továbbélődése valamint Kós Károly (1883-1977) építész élete és működése.

Bővebb információ: www.koskarolyegyesules.hu

13. – 90 éves budapesti utcai telefon

1928-ban e napon kezdődött meg Budapest utcai telefonhálózatának kiépítése. A belső városrészek színfoltjaként megjelentek a telefonfülkék. Napjainkban a nyilvános állomások száma meghaladja a tízezret.

14. – Hűség napja

A Magyar Kormány az 1921. évi soproni népszavazás emlékére, a nemzethez és a hazához való hűségről tanúságot tevő polgárok előtt fejet hajtva december 14-ét a Hűség napjává nyilvánította. Az 1921. december 14-16. közötti népszavazás emlékére a "civitas fidelissima", a "leghűségesebb város" címet Sopron ma is büszkén viseli címerében.

15. – 130 éve született Szilágyi Gyula mérnök

Marosújváron született Szilágyi Gyula (1888-1970) vízmérnök, hidrológus, egyetemi tanár. 1931-32-ben a Harvard Egyetem ösztöndíjasaként egészségügyi mérnökképzésben vett részt. Hazatérve a Földművelésügyi Minisztérium Vízhasznosítási és Tervezési Ügyosztályának vezetője, később az Országos Öntözésügyi Hivatal elnökhelyettese, 1953-tól a VITUKI osztályvezetője, a BME vízépítési tanszékének egyetemi tanára, a hidrológiai statisztika hazai úttörője.

15. – Magyar Örökség díjkiosztó ünnepség

A Magyar Örökség-díj kitüntetettjeinek kiválasztása az alulról építkező demokrácia elvén alapszik: állampolgári jogon mindenkinek módjában áll díjra javasolni az általa érdemesnek tartott személyt, együttest, intézményt, teljesítményt. Évente négy alkalommal Budapesten, esetenként hét-hét díjat osztanak ki kulturális műsor keretében. Információ: www.magyarorokseg.hu/aktualitasok

16. – 160 éve született Kain Albert mérnök

Nagykállón született Kain Albert (1858-1909) vasútépítő mérnök. Műegyetemi tanulmányainak elvégzése után az államvasutak szolgálatába lépett. Tevékenységét a századforduló körüli időben fejtette ki a budaújszónyi vonal nyomjelzésénél, a máramarosi vasút, a Csíkszereda-országhatár vonal és a Balaton-vasút tervezése és építése körül.

19. – 120 éve született Szalay József mérnök

Orosházán született Szalay József (1898-1988) gépészmérnök. Tanulmányait a budapesti műegyetemen végezte, ahol 1922-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett. 1923-ban a karlsruhei műegyetem vendéghallgatója volt. 1923-26-ban Ad. Laudin karlsruhei mérnöki irodájában tervezőmérnök, majd 1926-29-ben az ausztriai Riemenfabrik Prinzersdorfnál üzemvezető beosztásban dolgozott. 1929-33-ban a Ganz és Társánál szerkesztő mérnök. 1933-1948 között a Központi Gáz és Villámossági Rt.-nél üzemmérnök, majd a szegedi villamos-mű és gázgyár üzemigazgatója volt. 1948-50-ben az ÁVIRT-nál és ETÉI-nél tervezőmérnök, 1950-54-ben az Erőmű Tervező Irodánál (ERŐTERV) főosztályvezető, 1954-60-ban az Erőmű Tröszt fő-energetikusa, 1960-tól nyugalomba vonulásáig a Műszeripari Kutató Intézet tudományos főmunkatársa lett. 1949-1960 között a budapesti műegyetem meghívott előadója volt. Főként az erőművek automatizálásának kérdéseivel foglalkozott.

20. – 160 éve született Klemp Gusztáv mérnök

Budán született Klemp Gusztáv (1858-1939) vegyészmérnök. Ő kezdte el a hazai bőrvegyészet megalapítását és több generáció tanító mestere lett. A budapesti Felsőipariskola vegyészeti tanszékének tanára, majd az ipariskola igazgatója volt. Ő írta az első magyar nyelvű bőrripari szakkönyveket: a Tímárság-ot és a Bőrripar-t.

22. - 110 éve született Lévai András mérnök

Oraviczabányán született Lévai András (1908-2003) Széchenyi - és Kossuth-díjas energetikai mérnök, gépészmérnök, egyetemi tanár, akadémikus, a II. világháború utáni hazai villamosenergia-rendszer – hő-, víz- és atomerőművek, transzformátor-állomások és főelosztó hálózatok stb. – műszaki és környezetvédelmi korszerűsítésének, tervezésének és létesítésének egyik vezéralakja. Felsőfokú tanulmányait a grazi műszaki főiskolán 1926-ban kezdte, végül gépészmérnöki képesítéssel a bécsi műszaki főiskolán 1931-ben fejezte be. 1932-től 1939-ig a Titan–Nădrag–Călan vasművek nándorhegyi telepének üzemmérnöke, építészeti osztályának vezetője, 1939-1940-ben a ploiesti -i Astra Română kőolaj-finomító gépészeti mérnöke volt. 1940-ben kiutasították Romániából, Magyarországon telepedett le, és 1940-től 1946-ig a csepeli Weiss Manfréd Acél- és Fémművek szerkesztőmérnökeként, majd az üzemgazdasági osztály vezetőjeként dolgozott. 1946-tól 1949-ig a Nehézipari Központ (NIK) alkalmazásában, az energiaosztály vezetőjeként az állami nehézipari energetikai fejlesztését irányította. 1949-től 1950-ig a Nehézgépipari Központ, valamint az általa alapított Erőmű Kazánszerkesztési Iroda, valamint a Kapcsoló-berendezéseket Tervező Iroda vezetője volt. 1950-től 1962-ig a közreműködésével alapított Erőmű Tervező Iroda (ERŐTERV) munkáját irányította vezérigazgatóként. Energiapolitikusként 1962-től 1967-ig Czottner Sándor, majd Lévárdi Ferenc nehézipari miniszterek helyettese volt.

Miniszterhelyettesként ő hozta tető alá a paksi atomerőmű létesítéséről szóló magyar–szovjet államközi szerződést. Szakmai pályafutásával párhuzamosan 1953 és 1976 között a Budapesti Műszaki Egyetem hőerőművi tanszékének alapító tanszékvezető tanára, 1976-tól 1978-as nyugdíjazásáig egyetemi tanára volt, egyidejűleg 1969-től 1972-ig a BME tudományos rektor-helyettesi feladatait is ellátta. 1999-től haláláig a műegyetem professor emeritusa volt.

23. – 200 éve született Bubits Ede mérnök

Süttörön (ma: Fertőd) született Bubits Ede (1818-1884) vízépítő mérnök. A gimnáziumot Sopronban, felsőfokú tanulmányait a bécsi műegyetemen végezte. Itt érte őt az 1848-as szabadságharc, és honvéd lett; a mérnök-kari osztályban szolgálta a szabadság ügyét. A fegyverletétel után Törökországba menekült, hol egy évig nélkülözések között bujdosott, míg végre álruhában sikerült hazatérnie. Somogyban, mint okleveles mérnök működött és különösen 1854-től a Balaton felmérésénél vállalt tevékeny részt. 1858-tól Esterházy herceg Lukácsházán levő birtokában telepedett le, birtok-térképeket készített. Folyóiratokban több cikke jelent meg magyar és német nyelven.

23. – 130 éve született Osztrovszky Antal mérnök

Budapesten született Osztrovszky Antal (1888-1944) vegyészmérnök. Oklevelét 1909-ben, a műszaki doktorátust 1928-ban a budapesti Műegyetemen kapta. 1909-től 1918-ig a gödöllői szeszkísérleti állomáson dolgozott, majd 1918-ban fűvegyész és a budapesti Erjedéstani Állomás helyettes vezetője lett. 1922-ben a Műegyetemen magántanárrá képesítették. 1938-tól a Műegyetem közgazdasági karán oktatott. A szeszgyárvezetői, likőripari, ecetmesteri, konzervipari tanfolyamok igazgatója, az ipari és mezőgazdasági szeszgyárak műszaki tanácsadója volt. A kutatás és a szakoktatás mellett jelentős érdemeket szerzett az ecetgyártás és a paradicsomkonzerválás nagyipari üzemé fejlesztésében.

23. – 90 éve született Kisházi Péter mérnök

Kaszaperen született Kisházi Péter (1928-1988) bánya-kutató mérnök. Diplomáját Sopronban a Nehézipari Műszaki egyetemi Bányamérnöki Karán szerezte 1952-ben. A földtan-tereptani tanszéken tanársegéd, majd 1957-től adjunktus volt. A Bányamérnöki Kar Miskolcra helyezésekor másfél évig oktatott az egyetemen (1959), utána visszatért Sopronba (1961). Itt előbb akadémiai kutató, később a Bányászati Kutató Intézet petrográfiai osztályának tudományos munkatársa (1965), majd főmunkatársa (1969), 1974-től vezetője. Munkássága a metamorf közettant, az érc-teleptant és a hidrogeológiát ölelte fel. Eredményes kutatást végzett a dunántúli hideg és meleg karsztvíz közötti áramlási viszonyok kimunkálásában, Sopron vízföldtanának alapozó munkájában több évtizeden át részt vett. A Keleti-Alpok magyarországi kristályos-palarögeinek modern feldolgozója volt.

24. – 160 éve született Kolossváry Endre mérnök

Veszprémben született Kolossváry Endre (1858-1938) gépészmérnök, műegyetemi magántanár. Mint a Posta és Táviráda Igazgatóság helyettes vezérigazgatója újjászervezte és korszerűsítette a posta műszaki szolgálatát. Nevéhez fűződik az automata távbeszélő központok létesítése, a magyar rádióállomások és az első nagyadó létesítése. Kezdeményezésére jött létre 1908-ban a világ távíró- és távbeszélő mérnökeinek első kongresszusa, Budapesten.

24. – Neumann János a 20. század meghatározó embere

A Financial Times 1999. december 24-ei számában megjelent felmérés szerint a 20. század legjelentősebb személyének deklarálták a Budapesten született Neumann János (1903-1957) zseniális matematikust, világhírű mérnök-fizikust, aki a tárolt programvezérlés (TPV) elvének kidolgozója volt. Nevéhez fűződik a játékelmélet megteremtése és számos közgazdasági alapvetés is.

26. – 90 éve született Berényi Dénes fizikus

Debrecenben született Berényi Dénes (1928-2012) Állami Díjas fizikus, egyetemi tanár, akadémikus, aki Debrecenben (ATOMKI) atommag-fizikai kutatással, az ion-atom ütközések vizsgálatával, nukleáris módszerek gyakorlati alkalmazásával és oktatással foglalkozott.

29. – 100 éve született Gilyen Jenő mérnök

Révkomáromban született Gilyen Jenő (1918-2011) Kossuth-díjas építészmérnök. Műegyetemen tanársegéd dr. Csonka Pál professzor Alkalmazott Szilárdságtani Tanszékén. Emellett építőmesteri cégnél építésvezető mérnöki állást is ellátott. 1949-ben vezető helyszíni ellenőre volt a mai Képviselői Irodaház bérházból irodaházzá való átalakításának. A Népstadion szerkezet-tervezőjeként a LAKÓTERV-ből a Dávid műteremmel együtt 1951-ben átkerült a KÖZTI-hez, ahol 1960-ig statikus osztályvezetőként működött. 1960-tól az ÉVM TÍPUSTERVEZŐ Intézetben főmérnökként a panelos építési mód bevezetésében és fejlesztésében szerzett elvülhetetlen érdemeket. Vezetésével 1970-ben a panelos épületekre vonatkozó új műszaki előírás kidolgozásával három dunai hídra elegendő acélt takarítottak meg. A panelos építés terén szerzett tapasztalatai alapján a Mérnöki Továbbképző Intézet keretében sok tanfolyamot tartott és jegyzetet is írt. A BME Építészmérnöki Karán oktatói tevékenysége elismeréseként címzetes egyetemi tanár. Számos szakkönyvben szerző, illetve társszerző. Életének utolsó percéig igyekezett cikkeiben nagy tudását és tapasztalatait átadni. Cikkeinek mottójául Michailich professzor gondolatát választotta, melyet ő maga is vallott és hirdetett: *„A kísérleti viselkedés gondos tanulmányozása megóv azon veszélytől is, hogy a kapott számszerű eredményeket egyszerűen, mint matematikai értékeket kezeljük!*

31. – 110 éve született Vékássy Alajos mérnök

Budapesten született Vékássy Alajos (1908-1999) gépészmérnök, tanszékvezető egyetemi tanár. Vékássy professzor a Nemfémes szerkezeti anyagok c. tárgyat, a kötő- és hurkolóipari, valamint a konfekcióipari technológiai és gépészeti tárgyakat tanította. Tíz könyvet, számos egyetemi jegyzetet és szakkikket írt. Iskolateremtő és tudományos munkásságának elismeréséül Szent-Györgyi Albert-díjat kapott.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*
- *História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>*
- *Mérnökök évfordulói 2018-ban – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága*
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök